

Ének-szóval

Ez az írás Berecz András, jeles népdalénekesnek könyvéről szól. Ismerjük a szerző korábbi nyilatkozataiból, hírül is adtuk annak idején: Berecz adatokat gyűjt a népdaléneklés esztétikájáról – maguktól a népdalok eredeti előadóitól. Úgy vélte akkor, hogy a hagyományörző népdalénekesekben nem csupán tehetségük munkál, hanem egy sajátos esztétikai öntudat, tudatosság is.

Nehéz dolog lehet könyvet írni a dalolásról. Arról az önfeledt, kicsattanó–magába hulló lélekállapotról, melynek formája a dal, viselete az éneklés. És szűk meghatározása az, hogy a művészet része. Miközben elcsodálkozom Berecz Andrásnak már-már népmesébe illő bátorságán, hirtelen két magyarázatot is találok vállalkozására: elsősül a tapasztalatát, hiszen a mezőt-hegyet járó étellel, barátkozással, tudakozással telt évek bokornyai ismerethez juttatták őt. Meg kellett írni, le kellett rajzolni a megismert madár röptét. A tapasztalatot emlegettem. De hát a vállalkozás másik magyarázata maga a tapasztalatlanság. Berecz András nem törődik azzal, hogy úri huncutság, legfeljebb komoly hiábavalóság a könyv manapság! Ő könyvet ír s kiadót keres!

Én három ajándékot kaptam a „Bú hozza, kedv hordozza” című könyvtől. Az első, hogy megérthettem: mennyire szertartásos, tehát kultúrában élő a népi énekes, és hogy dalolásának szabályai, fortélyai ésszerű rendbe szedhetők. Berecz András olyasmit tett, amit a legmagasabb polcra tesznek a filozófusok: metatudományt művelt. Vagyis a tudásról való tudást alkotta meg, amit közönségesen titoknak szoktak mondani. Bebizonyosodott, hogy a dalolásban alig van véletlen: testtartás, gesztus, hangerő jobbra szabályhoz kötöttek. S mindezen zenei „műszavak” is vannak.

A második tudománya a kötetnek, hogy türelmesen, a tények mozaiklapjaival illeszti egészszé számunkra a tudottat: hogy a dal művészetét életutak és sorsok táplálják, esendő emberi életek. Berecz András kiáll az életmennyecsületéért, a dalok névre szóló kalandokkal, anekdotákkal egészülnek ki. Immár

írva vagyon a legmulandóbb, ami elvész a szerzővel: az intimitások és drámák mindennapi valósága. Egy dalnak – tudjuk meg a könyvből – nemcsak szövege és dallama, hanem jelentése, sőt jelentősége is van. Személyes gyökerű – közösségi lombozatú.

A harmadik szerencséje a (magamfajta) olvasónak, hogy kitisztul számára egy-két alkotás-lélektani homályosság. Míg az iskolázott interpretátorok elkenik vagy „túlködjölké” mesterségük fortélyait, addig a népi előadók csak-csak bevallják. Úgy lehet, hogy a tanulható, szertartásos felét nyugodtan lehet „tékozolni” a dalosságban, de ami ezen túl van: a rátermettséget illő említetlenségben kell hagyni. Berecz András dalosai (adatközlői) nem dicsekvők és nem szerények, nem illegnek, nem mórrikálnak.

A „Bú hozza, kedv hordozza” szerzője azt hitte talán, hogy a romlandó szóbeliségéből az örök, betűkből fundált bibliotékába iktatja, örökíti dalos jóembereit, szóval segédkezik a kulturális túlélésben, azáltal, hogy az elakadt hagyományozást hagyománnyá fogalmazza. Mindez kívánatos volna, de a mai civilizációs diszlexia miatt a könyv csak díszesebb sírhely az efféle dolgoknak...

És mégis... Szívtelen és észére nem hallgató személy az, akit Berecz András nem győzött meg arról, hogy a dal elvesztése (kockázatása) a Paradicsomból való kiűzetésünk képletos megismétlődése volna.

BERECZ ANDRÁS: ...Bú hozza, kedv hordozza... Maggon kött énekesek iskolája 1. Vallomások, párbeszéd, képek a hagyományos dalolásról, éneklésről. Jel Kiadó. 1998. 250 old.

Kovács Imre